

залишитися автономною щодо суспільної свідомості (оскільки кожен індивідуально і суб'єктивно знаходиться в спілкуванні з Абсолютним суб'єктом, отже, стверджений індивідуально і автономно щодо суспільної свідомості) і залишитися власне лише людиною перед лицем Бога (Абсолютного Суб'єкта), не розпорошившись як лише засіб посередництвом якого здійснюється раціональна функція буття.

Отже на сучасному етапі, концепт Логос, як внутрішнє ядро європейської християнської культурної традиції відповідно до своїх концептуальних характеристик продовжує визначати межі (нижню і верхню; зовнішню – як належність до певної релігійної чи суспільно–традиційної групи, і внутрішню – як вимір духовної глибини індивідуального суб'єкта, що стоїть перед лицем Абсолютного Суб'єкта) особистісної ідентичності суб'єкта суспільної свідомості.

*Володимир Табачин**

ПРО ЦЕРКОВНУ МОВУ

Церковна мова ближче до внутрішнього Логосу – мови Духа, мови релігійної інтуїції і молитовних настроїв, аніж мови сучасні. Це мова серця, мова напруженої духовної енергії і особливої динаміки. Древні мови викликають у душі щось схоже на “згадування” про втрачену людиною властивість безпосередньої внутрішньої передачі мислі, сприйняття змісту іншою душею і Божественного одкровення. Це – мова Логоса, котрий глибше зовнішньої мови, яка потребує матеріальної форми, тобто слова.

Сучасні мови – все більше віддаляються від свого центра – духовного Логоса, все більше диференціюються і матеріалізуються. Нові мови звернені насамперед до розсудку людини. Однак аналітичні властивості її розуму нижчі у порівнянні з її духовною інтуїцією, хоча також спроможні виразити емоційно-почуттєві стани людини. Але для вираження проявів в сфері духа, який розкриває себе у молитовному пориві, нові мови виявляються в'ялими, безсильними.

Прибічники мовної реформи богослужіння стверджують, що на новій, сучасній мові Літургія стане більш зрозумілою. Літургія – сама по собі Таїна. Вона не може бути зрозуміла на вербально-семантичному рівні, інакше її можна було б зрозуміти і засвоїти, сидячи з книжкою в кріслі чи за столом.

Літургіка – це не повість, яку можна роз'яснити, не ребус – що можна розгадати. Літургіка – це включеність людини в духовну реальність. Засобом цього є дія на людину всього духовного поля Церкви: храмової архітектури і убранства, церковних богослужбових піснеспівів, а головне – сили молитов священнослужителя і народу. Про святих відомо, що коли вони молились під час Літургії, навіть мовчки на проскомідії – люди відчували силу їх молитв і Божу благодать явно, майже фізично.

Древні мови ближчі до внутрішнього Логосу, тому вони мають сильніший вплив на людське серце. Тут містика мови. Модерністи не знають і не відчують цього, вони хочуть замінити мову богослужіння, щоб зрозумілішою стала семантика слова, котра не робить зрозумілішою Таїну богослужіння.

Крім того в літургії існує паралельна мова образів і ритуалів, не менш важлива, аніж мова словесна. Ця символічна мова ще менш зрозуміла, але вона служить включеності людини в живу реальність подій. Якщо ми хочемо зробити богослужіння доступним для нашого плотського розсудку, то ми повинні зробити зрозумілими і обряди, або замінити їх словесною інтерпретацією, або перевести їх на мову театральної пантоміми, тобто перетворити обряд з багатогранного священного символу в мімічний жест. Що ж залишиться тоді від Літургії? Якщо ми говоримо, що Літургія – це згадка про земне життя Христа Спасителя, то ми зовсім не вважаємо, не маємо на увазі, що Літургія – інсценування Євангелія. Насправді Літургія – це можливість для людини через священні символи самому стати учасником біблейських подій, внутрішньо перенести

* протоієрей Української Православної Церкви

Голгофську Жертву, як Жертву, принесену Богом для нього, а Воскресіння Христове – як воскресіння своєї душі.

Як говорилося вище, древня мова – це нагадування серцю людини про його древню Вітчизну – загублений рай. А сучасна мова – це мова школи і університету, мова вулиці і ринку, фабрики і вокзалу. Вона не допомагає людині вирватися від щоденних справ, проблем та інтересів. Священна мова ніби свідчить, що в храмі ми маємо справу з іншим світом, іншою, незвичною для нас реальністю.

Не тільки між змістом мови і почуттям, але і між почуттям і самою формою мови існують асоціативні зв'язки. Взагалі форма не може бути зовсім абстрагована від змісту.

Нова мова, хочемо ми цього чи ні, буде нести в собі новий зміст, нову інформацію, новий емоційний підтекст, виявити і визначити який неможливо нашому логістичному розсудку.

Богослужіння не можна змішувати з проповіддю або богослов'ям. Проповідь розповідає нам *про* духовний світ, а молитва включає нас *в* цей світ. Богослов'я вказує шлях, а молитва веде по цьому шляху.

Ми говоримо про красу древніх мов. Що ми розуміємо під цим? Ми думаємо, що це таємне співзвуччя ритмів серця з ритмами древньої мови, і ця гармонія сприймається нами як особлива краса мови. Уважно прочитаємо вголос псалми на новій і древній мовах; яку різницю ми побачимо в своєму внутрішньому стані? Нова мова подібна воді, яка може втамувати спрагу, але залишить душу холодною; а древня мова – вино, що веселить і радує серце людини.

*Михайло Батуркін**

ВПЛИВ НАЦІОНАЛЬНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СИМВОЛІКИ НА КУЛЬТОВУ СИМВОЛІКУ ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦЕРКОВ УКРАЇНИ ЗА РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Постання суверенної України викликало велику кількість змін в різних сферах суспільного життя нашої країни. Торкнулись ці переміни і духовного життя суспільства. Процес національного відродження активізував діяльність різних конфесій і порушив питання про місце релігії у житті нації. За роки незалежності України в громадській думці відбулась зміна суспільних оцінок ролі релігії у духовному і національному відродженні, українському державотворенні. Через те, що Україна впродовж віків не мала власної держави, а функцію етноконсолідатора фактично тривалий час виконувала християнська церква, то релігійна духовність перебрала на себе не властиві релігії функції – етноінтегруючу, етноконсолідуючу, звичаєзберігаючу.

Релігійна духовність українців універсальна. На сьогодні це такий феномен, який своєю функціональною природою утримує народ не тільки релігійно, а й буттєво, морально і естетично. Внаслідок усталеної історичної традиції сучасна релігійна духовність українців є в основному християнською і виражається переважно у формах Східного обряду. Православ'я – традиційна і найпоширеніша в Україні християнська конфесія – класичне тому підтвердження.

Формування України як незалежної держави викликало необхідність створення нових державних символів. Для потреб політичного і державного життя молодій незалежній державі було залучено все те, що протягом століть асоціювалося в свідомості українців з Батьківщиною, рідною оселею, волею, щастям, тобто традиційно українська національна символіка та емблематика. З іншого боку, створення української незалежної держави співпало з духовним відродженням України, відродженням традиційних християнських конфесій, появою на релігійному тлі молодій державі новітніх християнських та нехристиянських деномінацій. Українські християнські церкви традиційно будують свої відношення з державою за “східною”, “візантійською” моделлю,

*

здобувач Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАНУ.